

Harry Potter vs. de werkelijkheid

In de zomer van 2010 zag ik in de Vogel- en Egelopvang Delft, waar ik als vrijwilliger werk, voor het eerst een 'tamme' kerkuil. Hij was bij de opvang gebracht door een mevrouw die de kerkuil cadeau had gekregen als huisdier. Ze was er niet blij mee en dat kan ik mij goed voorstellen...

Tekst Caroline Elfferich

Foto's Arnold van Kreveld – Bureau Ulucus

Een uil zit de hele dag in elkaar gedoken te slapen en je moet hem voeren met muizen of eendagskuikens waar de uil onsmakelijke braakballen en stinkende poep van maakt. Je hebt er geen gezelligheid van en je kunt nachtelijk lawaai verwachten, want uilen zijn nu eenmaal nachtdieren. In Harry Potterfilms lijkt het leuk, uilen in kooien en als postbezorgers, maar de werkelijkheid is anders!

Een poos heb ik naar de kerkuil in gevangenschap gekeken. Ik herinnerde me de vele uren die ik in de avondschemering heb doorgebracht op plekken waar je een kerkuil zou kunnen zien: een oud kerkje in Limburg of een boerenschuur in Wageningen. En dan de euforie als je uiteindelijk een glimp of een geluid mag opvangen van zo'n geheimzinnige vogel... De gekooide kerkuil ziet er nog wel mooi uit, ondanks het lichtelijk verwaarloosde verenkleed, maar een vrije uil is zoveel indrukwekkender. Door hun grote ogen, die je recht aankijken, spreken uilen zeer tot de verbeelding. Het zijn echter gespecialiseerde jagers en absoluut geen knuffelbeesten.

Ontsnapt

In de periode van 2002 tot en met 2014 zijn er achttien kerkuilen bij onze opvang gebracht, waarvan er tenminste zeven uit gevangenschap afkomstig waren. Eén van deze uilen was al dood bij aankomst. De huisdier-uilen zijn opgehaald door de eigenaar of er is een andere eigenaar voor gezocht. Je kunt een uil die in gevangenschap is opgegroeid namelijk niet zonder zorgen vrijlaten, onder andere omdat het natuurlijk gedrag is verstoord. De afgelo-

pen jaren verschijnen op tv en in de krant soms berichten over 'terror-oehoes', die schijnaanvallen uitvoeren op mensen. Deze oehoes zijn vrijwel zeker ontsnapt uit gevangenschap, inheemse wilde uilen vertonen zulk gedrag niet.

Ontsnapte uilen kunnen overlast veroorzaken voor mensen, maar ze kunnen ook zelf in problemen komen. In 2011 werd ik gebeld door een komkommerkweker die een kerkuil in zijn schuur had. De vogel had een kwekersring om, het was dus geen wilde vogel. De kerkuil moest weg uit de schuur, omdat deze niet open kon blijven staan. Wegjagen lukte niet; de vogel vloog bedaard heen en weer en was totaal niet bang voor mensen. De kerkuil bleek afkomstig te zijn van een nabijgelegen

roofvogelboerderij. Ze hebben de vogel gevangen.

Twee jaar later liet een zwager mij een foto zien van een kerkuil die ondersteboven in een boom bungelde aan de leertjes die om zijn poten zaten. Gelukkig kon hij het dier bevrijden uit zijn benarde situatie en via de opvang is de uil weer naar de eigenaar gegaan. Hoe de vogel daar is gehuisvest weet ik niet, maar tal van uilen slijten hun leven in een kooi of onder een afdakje buiten, vastgebonden aan een blok met een korte lijn aan de poten, als een ouderwetse kettinghond. Huisdier-uilen mogen niet vrij vliegen, omdat de kans op ontsnapping zeer groot is. Slechts een beperkt aantal valkeniers heeft een vergunning om roofvogels en uilen los te laten vliegen.

Zo worden uilen en roofvogels soms gehouden, met het argument dat ze ook in het wild het grootste deel van de dag stil zouden zitten.

In shows worden kerkuilen ook in de felle zon getoond.

Natuurlijk evenwicht

In Nederland leven niet alleen kerkuilen in gevangenschap, maar ook tientallen andere soorten uilen en roofvogels. In een onderzoeksrapport¹ lees ik dat wilde roofvogels en uilen wettelijk beschermd zijn, maar als ze in gevangenschap zijn gekweekt mogen ze verhandeld worden. Het particulier bezit van uilen en roofvogels is toegestaan en de afgelopen jaren enorm toegenomen. De eigenaar moet een eigendomscertificaat hebben en de vogel moet een kwekersring dragen die ondeel-

baar is en alleen bij een nestkuiken kan worden aangebracht, als bewijs dat de vogel niet in het wild gevangen is. Garantie biedt zo'n kwekersring niet, want men rooft ook wel eens kuikens uit nesten van wilde roofvogels en uilen.

Kerkuilen zijn volgens het rapport gemakkelijk te kweken en er zijn aanwijzingen dat sommige kwekers overvloedige vogels vrijlaten. In een aantal gevallen blijken deze vogels zich te handhaven in het wild en zich voort te planten met wilde soortgenoten. Zulke vrijlatingen kunnen

Met riempjes wordt voorkomen dat ze ontsnappen, wat overigens in shows toch wel eens gebeurt.

van invloed zijn op het natuurlijk evenwicht. Uit een ander, langlopend onderzoek in de duinen is aangetoond dat de populatiedynamiek van verschillende uilensoorten en hun prooidieren nauw met elkaar samenhangt². In Zuid-Holland kwamen lange tijd vrijwel geen in het wild broedende kerkuilen voor, maar de laatste jaren neemt het aantal gestaag toe. Of deze toename is toe te schrijven aan ontsnapte uilen is mij niet bekend.

Het ontsnappen van vogels uit gevangenschap brengt nog een ander risico met zich mee: er kan 'genetische vervuiling' van de inheemse populatie optreden. Men kweekt kerkuilen met verschillende kleurvariëteiten en ondersoorten uit het buitenland en je kunt je afvragen in hoeverre het wenselijk is dat deze uilen zich mengen in de natuurlijke populatie in Nederland.

Geen huisdier

Vogelbescherming Nederland, Werkgroep Roofvogels Nederland, de verschillende uilenwerkgroepen en vele andere organisaties zijn van mening dat het houden van roofvogels en uilen in gevangenschap verboden moet worden in ons land. Ze vinden ook dat er een einde moet komen aan roofvogelshows en demonstraties met uilen en roofvogels, omdat mensen hierdoor op het idee kunnen komen om zelf zo'n dier aan te schaffen. Op de website van Vogelbescherming is hierover meer te lezen (www.vogelbescherming.nl). Het zal nog wel een aantal jaren duren voordat zo'n verbod wettelijk is geregeld, maar goede voorlichting kan er voor zorgen dat minder particulieren kiezen voor zo'n 'Harry Potter'-huisdier.

Als je graag roofvogels wilt zien zijn er mogelijkheden genoeg, zelfs vanuit je eigen huis en tuin, want wilde roofvogels en uilen komen steeds vaker in de bebouwde kom om te jagen en zelfs te broeden. Of en wanneer ze zich laten zien, blijft onvoorspelbaar en soms moet je een beetje moeite doen om een wilde roofvogel of uil te zien. Maar dat maakt de waarnemingen alleen maar waardevoller en spannender, toch? <

literatuur

1. Kreveld A. en I. Roerhorst, 2010. Roofvogel- en uilenshows in Nederland, een inventarisatie. Rapport gratis te downloaden op www.ulucus.nl > publicaties
2. Koning F.J. en G. Baeyens, 1990. Uilen in de duinen.